

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1920 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden
m. m., jämte två i ämnet väckta motioner.*

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 151, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet föreslagna villkoren för lån från täckdikningslånefonden, att från och med år 1921 tillämpas å lån, som därefter utlämnas;

dels medgiva, att från och med år 1921 tillsvidare lån ur täckdikningslånefonden må beviljas intill ett belopp av 2,000,000 kronor årligen;

dels för tiden från och med år 1921 medgiva, att, där å täckdikningslån, som från ifrågavarande fond utlämnats av hushållningssällskap, uppkommit förlust, Kungl. Maj:t må äga att, på framställning av hushållningssällskapet och efter prövning av de i varje fall förekommande omständigheter, av fondens medel anvisa hushållningssällskapet gottgörelse för den lidna förlusten med skäligt belopp;

dels besluta, att såsom kapitalökning för denna fond skall efter ingången av år 1921 utav de till kapitalökning för dräneringsfonden anvisade medel överföras såsom reservationsanslag ett belopp av 2,000,000 kronor;

dels ock besluta, att från och med år 1921 å lån från dräneringsfonden inflytande kapitalavbetalningar skola tillföras täckdikningslånefonden.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

Förslaget till ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden är av följande lydelse:

1) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna täckdikningslån, må därom inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, förslag till belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter; ägande lantbruksstyrelsen fastställa formulär för sådan framställning.

2) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden och skall därvid fastställa den tid, inom vilken varje särskilt täckdikningsföretag skall vara påbörjat och avslutat; åliggande det lantbruksstyrelsen att om beviljat statslån meddela uppgift till statskontoret.

3) Finnes statslånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta eller det därmed avsedda arbetet icke vara inom den av lantbruksstyrelsen fastställda tid påbörjat eller avslutat, skall sådant lånebelopp, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlægga fyra procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande sju åren årligen återbetalas en sjundedel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalt förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas sex procent årlig ränta från förfallodagen, tills inbetalning sker.

5) Av den, som av hushållningssällskap erhåller täckdikningslån, må ej fordras högre ränta än i föregående moment bestämts, och skola jämväl de där stadgade återbetalningsvillkor tillämpas å täckdikningslån, dock med iakttagande dels att tiden för amorteringsskyldighetens inträde skall räknas från den dag, då medel å lånet första gången lyftats, och dels att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- eller kapitalinbetalning.

7) Täckdikningslån må beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd; börande såvitt möjligt tillses, att lån främst tillgodokomma dem, som äro mest i behov därav.

År täckdikningsarbete å utarrenderad fastighet avsett att äga rum under sådana förhållanden, att det jämlikt lag eller författning åligger jordägaren att bestrida så stor del av kostnaderna, som motsvarar värdet å därvid använda tegelrör, må lån beviljas såväl jordägaren som brukaren, envar dock allenast i förhållande till hans beräknade kostnader.

8) Täckdikningslån må icke under något år beviljas låntagare till högre belopp än 5,000 kronor. Ej må låntagare på grund av särskilda täckdikningslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 10,000 kronor, Kungl. Maj:t dock obetaget i särskilda fall på framställning av lantbruksstyrelsen medgiva ökning av sistnämnda belopp till högst 15,000 kronor.

9) Täckdikningslån, som lämnas för täckdikning med rör, må kunna uppgå till hela beloppet av den beräknade kostnaden, dock ej till mer än 500 kronor för hektar av den jord, som är avsedd att förbättras genom företaget. För täckdikning med annat material må täckdikningslån ej lämnas till högre belopp än som motsvarar tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden och ej heller överstiga 350 kronor för hektar av sådan jord, som nyss sagts. Lån för täckdikning med annat material än rör må icke lämnas annat än där marken är synnerligen lämpad härför eller hinder för användande av rör förefinnes.

10) Vid beräkning av kostnad, varom i mom. 9) sägs, upptages kostnaden såväl för täckdikningsplanens uppgörande som för själva dikningsarbetet, däri inräknad den ersättning till täckdikningsförman, vilken det åligger jordinnehavaren att betala, samt kostnaden för anskaffande av täckdikningsmaterialier. Arbete för beredande av till täckdikningen hörande öppet avlopp må icke inräknas i kostnaden i annat fall än då det utgöres av mindre omfattande upprensning eller fördjupning av avloppsdiken och avloppsgravar samt statsbidrag under form av anslag eller lån icke förut utgått därtill.

11) Plan och kostnadsförslag för täckdikningen jämte karta däröver skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör eller, efter vederbörande hushållningssällskaps bestämmande, av länssagronom, jordbrukskonsulent eller annan person, som hushållningssällskapet prövar vara därtill kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga.

12) Till biträde vid arbetet skall, där vederbörande hushållningssällskap ej annorlunda medgiver, låntagaren använda täckdikningsförman, som är anställd i hushållningssällskapets tjänst eller godkänd av lantbruksingenjör eller jordbrukskonsulent eller som med vitsord om godkänd skicklighet genomgått särskild genom statens försorg för ändamålet anordnad utbildningskurs.

13) För återbetalandet av täckdikningslån skall låntagaren ställa sådan säkerhet, som av hushållningssällskapet godkännes.

14) Hushållningssällskap har att bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av täckdikningslån, dock med iakttagande, att minst en fjärdedel av lånebeloppet skall innestå, till dess arbetet blivit avsynat och godkänt, samt äger att handhava ledningen och övervakandet av ifrågavarande täckdikningsföretag och tillse, att det med beviljat dylikt lån avsedda ändamålet vinnes. Sökande, åt vilken täckdikningslån icke kunnat under året beviljas av brist på medel, skall nästföljande år äga företrädesrätt till erhållande av lån.

15) Det åligger hushållningssällskap, som innehar lån, att inom tider, som lantbruksstyrelsen bestämmer, enligt av styrelsen fastställt formulär till styrelsen avgiva redogörelse över lånerörelsen och medelst densamma understödda täckdikningsarbeten.

16) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

17) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetaling å stats-

lån icke fullgöres i rätt tid, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall återbetalas före den fastställda amorteringstidens slut.

18) Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande lån avsedda ändamålet.

Motioner.

I detta sammanhang har utskottet förehaft två inom andra kam-maren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) nr 343 av herr *Bergström* i Bäckland, som föreslagit att riksdagen måtte besluta, att bland de villkor, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 151 angivas för lån ur täckdikningslånefonden, även det villkoret måtte medtagas, att en låntagare lämnas två års räntefrihet å erhållet lån ur denna fond.

2) nr 130 av herr *Lindman m. fl.*, som hemställt, att riksdagen ville *dels* besluta: att det överskott, som kan komma att uppstå å dräneringsfonden, överföres till täckdikningslånefonden att å denna vara tillgängligt för utlåning från och med 1921 enligt angivna förändrade villkor;

att, om sagda överskott ej uppgår till 3 miljoner kronor, utfyllnad till nämnda belopp skall ske från överskottet å kristidsanslagen till nyodlingar och betesförbättringar;

att det sistberörda överskottet eller kvarvarande del därav anslås till nyodlingens befrämjande för framtiden, antingen genom bildande av särskild fond med gynnsamma lånevillkor eller genom överförande till angivna, redan befintliga fonder, vilkas villkor i samband härmed revideras, eller genom bägge delarna, efter vederbörande utskotts närmare utredning och beprövande;

att de 14 miljoner kronor, som anslagits till dräneringsfonden, även i fråga om de delar, vilka kommit eller komma till användning såsom »dräneringslån», skola överföras till täckdikningslånefonden, i mån som dräneringslånen återbetalas, tillika med den blivande ränteavkastningen från dessa miljoner;

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t göra de framställningar, som i anledning av eller i samband med de fattade besluten eller eljest befinnas påkallade i här berörda frågor, särskilt i frågan om täckdikningens kvalitativa befrämjande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionerna.

Utskottet.

För att under kristiden på ett mera effektivt och hastigt sätt än som var möjligt genom utlämnande av lån från täckdikningslånefonden

understödja täckdikningsverksamheten i landet inrättades jämlikt statsmakternas beslut från och med år 1918 den så kallade dräneringsfonden, från vilken fond räntefria och på i övrigt väsentligt förmånligare villkor än i fråga om täckdikningslånefonden lån finge utlämnas för ifrågavarande ändamål. Dräneringsfonden förutsattes emellertid att äga bestånd allenast till och med år 1920 och odlingskommittén har, enligt vad statsrådsprotokollet ger vid handen, icke ansett skäl föreligga att bibehålla den nuvarande utlåningen från denna fond utöver sistnämnda år.

Det i förevarande proposition framställda förslaget avser, med förebild i vissa avseenden från dräneringsfondens lånevillkor, åvägbringande av fördelaktigare villkor för lån från täckdikningslånefonden, detta särskilt med hänsyn till dels den stegring av prisen å material och arbete, som skett och som delvis torde komma att bestå även efter kristidens slut, dels ock önskvärdheten att söka få en rationell täckdikning alltmera genomförd i lantbruket och därigenom dettas produktionskraft ökad och bättre säkerställd. Med avseende å de föreslagna nya bestämmelserna må här särskilt framhållas följande. Enligt dessa kunna lån liksom de nuvarande dräneringslånen utgå oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras och beträffande brukare brukningstidens längd. Vid användande av rör må liksom i fråga om dräneringsfonden lån utgå med högst 500 kronor för hektar. Ifråga om annat material uppgår maximibeloppet till 350 kronor för hektar. Det högsta utlåningsbeloppet under ett år till samme låntagare är 5,000 kronor och det högsta belopp, för vilket låntagare må häfta i skuld, är 10,000, i vissa fall 15,000 kronor. Den räntefot, som nu gäller för täckdikningslån eller 4 procent, har bibehållits likaså två års amorteringsfrihet.

Redan de av Kungl. Maj:t sålunda föreslagna lånevillkoren, mot vilka utskottet icke har något att erinra, erbjuda enligt utskottets mening låntagaren så pass väsentliga förmåner, att skäl icke torde föreligga att såsom i herr Bergströms motion ifrågasatts jämväl medgiva vissa års räntefrihet.

I fråga om lånerörelsens omfattning är denna enligt Kungl. Maj:ts förslag avsedd att tillgodose en maximiutlåning av 2,000,000 kronor. Detta förslag biträdades av utskottet.

Mot Kungl. Maj:ts förslag att bereda de för täckdikningslånefondens utökning erforderliga medlen dels genom överflyttning till den samma av visst pärlkeligt överskott å dräneringsfonden, dels ock genom föreskrift, att de till dräneringsfonden inflytande amorteringarna från och med år 1921 skola tillföras täckdikningslånefonden, har utskottet icke något att erinra.

Vad därefter slutligen beträffar den av herr Lindman m. fl. före nu ifrågavarande propositions avlåtande väckta motionen, så hava de däri uttalade önskemålen i fråga om täckdikningen blivit genom propositionen i väsentliga delar tillgodosedda. I samma motion ha därjämte framlagts vissa förslag till nyodlingens kraftigare befrämjande, särskilt vad angår med lån från egnahemslånefonden startade nya mindre jordbruk. Även i denna del har emellertid motionärernas önskemål redan huvudsakligen tillgodosetts genom innevarande riksdags beslut att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande vilka åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för att underlätta nyodling och betesförbättring å egnahemslägenheter, för vilkas förvärvande lån erhållits från egnahemslånefonden.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å motionen nr 343 i andra kammaren

dels godkänna ovan intagna villkor för lån från täckdikningslånefonden, att från och med år 1921 tillämpas å lån, som därefter utlämnas;

dels medgiva, att från och med år 1921 tillvidare lån ur täckdikningslånefonden må beviljas intill ett belopp av 2,000,000 kronor årligen;

dels för tiden från och med år 1921 medgiva, att, där å täckdikningslån, som från ifrågavarande fond utlämnats av hushållningssällskap, uppkommit förlust, Kungl. Maj:t må äga att på framställning av hushållningssällskapet och efter prövning av de i varje fall förekommande omständigheter, av fondens medel anvisa hushållningssällskapet gottgörelse för den lidna förlusten med skäligt belopp;

dels besluta, att såsom kapitalökning för denna fond skall efter ingången av år 1921 utav de till kapitalökning för dräneringsfonden anvisade medel överföras såsom reservationsanslag ett belopp av 2,000,000 kronor;

dels ock besluta, att från och med år 1921 å lån från dräneringsfonden inflytande kapitalavbetalningar skola tillföras täckdikningslånefonden.

2) att motionen nr 130 i andra kammaren, i den mån den ej kan anses besvarad genom vad utskottet här ovan under punkt 1 hemställt, ej må till någon riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 13 april 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 53.
